

# Växtgiftet som orsakar cancer och sterilitet

**Tusentals före detta arbetare på bananplantager i Nicaragua fortsätter sin kamp mot sina hälsoproblem och för att få ersättning från flera multinationella företag. Arbetarna menar att bland annat Dole, Shell och Del Monte är ansvariga för att människor drabbats av cancer, sterilitet och en mängd andra hälsoproblem, då de under decennier använde bekämpningsmedlet 1,2-dibromo-3-chloropropan (DBCP) på plantagerna.**

**D**BCP, som bland annat gick under handelsnamnet Nemagón, är ett bekämpningsmedel som användes för att döda mikroskopiska rundmaskar, nematoder, som angriper och förstör växters, till exempel bananplantors, rötter. Medlet tillverkades första gången under 1950-talet av Dow Chemical Company och Shell Chemical Company.

I slutet på 1960-talet började Standard Fruit Company använda DBCP på sina plantager i Centralamerika, däribland Nicaragua. Medlet användes även på andra plantager runt om i världen, såsom i Ecuador, Israel, Burkina Faso, Spanien och på Filippinerna.

## Spridningen av DBCP

DBCP spreds främst genom sprinklersystem, vilket ledde till att arbetarna dels fick i sig ångor av medlet genom luften och dels droppade medlet från bananplantornas blad och trängde in i arbetarnas hud. Det var dock inte bara på plantager som människorna riskerade att drabbas av DBCP.

Arbetarna bodde ofta nära plantagerna, och giftet spreds genom marken till grundvattnet – det vatten som arbetarna och deras familjer sedan drack och använde för att tvätta sig. Dessutom gavs ibland de tunnor som medlet förvarats i bort till arbetarna för förvaring av vatten eller för att odla grödor i. Således drabbades inte bara arbetarna utan även hela familjer.

I Nicaragua beräknas 17 500 personer vara direkt drabbade av DBCP, med hälsoproblem såsom cancer, ögon- och leverskador, sterilitet och ledgångsreumatism. Indirekt drabbas barn som fötts med missbildningar på grund av att en eller båda föräldrarna utsatts för DBCP. Då handlar det om 87 000 personer.

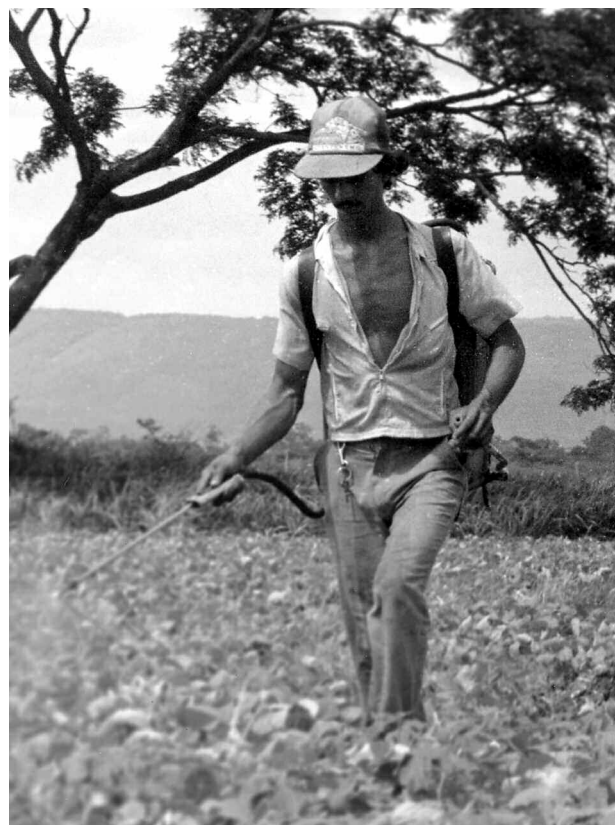
## Amerikanska arbetare blir sterila

År 1977 upptäcktes att 35 av 114 arbetare på en av företaget Occidentals fabriker i USA, där DBCP tillverkades, blivit sterila. Mellan 1977 och 1979 drog därför US Environmental Protection Agency (EPA) in registreringen i USA för alla produkter innehållande DBCP, förutom för användningen på ananaser på Hawaii. 1985 ställde EPA in registreringen av DBCP också på detta område och därpå följde förbud på användning även av existerande lager.

Dole Food Company Inc menar att de avslutade alla inköp av DBCP år 1979 och inte har använt medlet efter detta. De före detta arbetarna menar att detta är lögn och vittnar om att DBCP användes på bananplantager i Nicaragua långt in på 1980-talet.

## Krav på ersättning

De drabbade före detta arbetarna menar att det är omöjligt för företagen att ersätta allt, eftersom livet inte har något pris, men de kräver att de ska få skälig ersättning för de skador som drabbat dem. I slutet av år 2000 infördes lag 364 i Nicaragua, vilken gav de nicaraguanska före detta arbetarna möjlighet att föra en juridisk process i sitt hemland. Denna lag innebär bland annat att de företag som producerade, distribuerade och använde DBCP i Nicaragua, trots att de hade fullständig kännedom om att medlet kunde uppbringa skador hos människan, ska betala minst 100 000 dollar var till varje drabbad arbetare som tar upp sitt fall i nicaraguansk domstol och som



**Arbetarna bodde ofta nära plantagerna, och giftet spreds genom marken till grundvattnet.** FOTO: BOSSE HELLSTRÖM

bevisligen har hälsoproblem och utsatts för DBCP.

I december 2002 kunde således en nicaraguansk domstol döma Dow Chemical, Shell Oil Company och Dole Food Company att betala 490 miljoner dollar till nästan 600 av de drygt 5 000 drabbade som krävt ersättning.

I oktober året efter togs fallet upp i en domstol i Kalifornien, men domaren Nora M Manella fastställde att utfallet från den nicaraguanska domstolen inte gällde, eftersom de drabbade stämt Dole Food Corporation Inc, i stället för Dole Food Company Inc. Således vägrade, och vägrar fortfarande, företagen att betala ut ersättningen. Dessutom stämde efter denna utgång företagen i sin tur arbetarna, bland annat för att ha presenterat falska bevis.

Detta är bara ett exempel på turer kring ersättningskraven, och i skrivande stund pågår en juridisk process i USA. Samtidigt som kampen förs mot företagen, för arbetarna fram krav även till den nicaraguanska regeringen, eftersom den anses medskyldig då den tillät företagen verka i landet utan att ge arbetarna någon som helst socialförsäkring.

**Karin Ander**